

Ovo također ne smatramo ispravnim, jer Kan. 1990. ne navodi manjak bitne forme. Ne koristi pozivanje na dekret Kongr. S. Officii od 5. juna 1889., koji i manjak bitne forme navodi, jer su, što se načina postupanja tiče, uvijek mjerodavni oni postupni propisi, koji vrijede u času, kad se postupak provodi.

Kan. 1970 (*«Tribunal collegiale nullam causam matrimonialem cognoscere vel definire potest, nisi regularis accusatio vel iure facta petitio praecesserit»*) tumači pisac ovako: *L'accusatio a lieu lorsque l'un des conjoints attaque la valeur du mariage contre l'autre qui prétend le mariage valide, ou qui ne consent pas à le voir attaquer. La p̄etitio a lieu quand les deux parties sont d'accord pour demander la déclaration de nullité.* Ovo nije ispravno, jer izraz »accusatio« koliko se suprotstavlja izrazu »petitio«, znači svaku tužbu, kojom se napada valjanost braka, te je sporedno, da li tužbu diže zastupnik pravde ili jedna stranka protiv volje druge, ili jedna u sporazumu s drugom, ili obje stranke; izraz pako »petitio« znači molbu, kojom se traži, da se podijeli oprost super matrimonio rato et non consummato.

Dr. Ivan A. Ruspini.

Josephus Fröbes, S. J., Psychologia speculativa, Sv. 1. Herder 1927.

Kao posvuda u nauci imade i u filozofiji Škole izvjesnih autorskih imena, koja već sama po sebi obilježuju smjer i vrijednost djela i prije nego smo ga sadržajno upoznali. Tako je i Fröbes — autor slavljienoga »Lehrbuch der experimentellen Psychologie« (2 sv.). Mene ovaj ogromni »udžbenik«, da i to odmah kažem, nije zadovoljio — nota bene kao udžbenik. To je jedna suma ili upravo šuma bibliografskog materijala, imenzni repertoar za literarnu orijentaciju — ali bez sinteze. Za specijalnu erudiciju klasično djelo, ali samo *Sammelwerk*.

Zato sam požudno posegao za ovim latinskim — i opet — udžbenikom, koji u prvoj svesci prikazuje »osjetilni život«. Nijesam ni tu našao onoga, što sam tražio i očekivao.

Odmah me smeo već sâm naslov: »spekulativna« psihologija; to će reći filozofijska. Zar je isključena empirijska? Jest; i to je fatalno za ovaj »udžbenik«. U didaktički cjelovitoj knjizi pretpostavljati poznavanje empirijske (a dakako i eksperimentalne) psihologije znači jedan torzo u sistemu, koji ne može ispraviti ni autorovo citiranje vlastite prije pomenute »Eksperimentalne psihologije«. Pogotovo kad ni ona nije, rekoh, pravi udžbenik, a ovaj latinski priručnik stavlja sebi u naročitu zadaću, da spoji nova et vetera. Tek onda, kad bi u ovoj knjizi dobila svoju iscrpivu — i ako ne ekstenzivno u detaljima — obradbu sva »nova«, t. j. svi naučni rezultati psihološkog izučavanja empirijske zbiljnosti; te kad bismo ovim induktivnim putem upoznali sve zakone osjetnog života, u tome istom slučaju dobismo didaktički valjani supstrat za spekulativnu psihologiju. A toga u knjizi nema.

Autor je sadržaj knjige (iza sterilne Introdokcije) grupirao u dva dijela: općeni i posebni. Prvi se bavi pitanjem o subjektima senzitivnog života (o životinjama), za tim o opsegu senzitivnog saznanja, a napose o

instinktu. Otuda su izvedene metafizičke teze o animalnoj duši. Drugi dio ogleda raznoilike pojave na području senzitivnog života.

»Psihologija životinja« (Tierpsychologie) u 1. dijelu nije nego sumarni konspekt od nekoliko teza. Tu je cilj sasvim promašen: ne ide to tako jednostavno, da bitnu razliku između senzitivne supstancije i materije dokazujemo na osnovu svijesti i imanentnog karaktera senzacija — a da se taj osnov jedva ili nikako ne objašnjava! A zar je onaj ekcerpat o »instinktu« spekulativan ili empirijski — ili nijedno od obojega?! A tako važni savremeni problem!

Drugi dio: o izvanjskoj i unutrašnjoj senzaciji, o kompleksnim pojavama osjetnosti i još nekim osjetilnim sposobnostima. Sada tek — na str. 99. — počima razgovor o intencionalnom karakteru znanja; nakon prvog, općeg i metafizičkog dijela!! Kakav mu je sve ovo poredak! Drugi je dakle dio ipak empirijski, t. j. imao bi donekle da bude. Jer kazati na pr. u tezi, da se imade smatrati »quintus sensus ut genericus« — to ne služi dobrom glasu skolastičke psihologije. Ili na pr. kad autor sa pitanjem o kvalitativnoj diferenciranosti naših senzacija (str. 108) povezuje noetičko pitanje (str. 113) o njihovoj realnoj vrijednosti, zastupajući t. zv. umjereni realizam: iz ovoga se teksta ne može dak u tome važnom pitanju — kad ga je autor već stavio i u psihologiju — baš ništa orijentirati, jer je prikazano breviter et obscure.

»Unutrašnja senzacija« obuhvata zapravo reproduktivne elemente osjetilnog saznanja, a u prvom redu samu svjestitost senzitivnih doživljaja. Čemu još podržavati ova neodrživa »vetera«: zar je to sve »unutrašnja senzacija«?! Isto je tako neodrživo značenje izraza »fantazija« po autorovoj, staroskolastičkoj, upotrebi. Osim toga je trebalo za reproduktivne sadržaje ili predodžbe (»phantasmata«) podati bolju genetičku eksplicaciju. Slabi je užitak za daka, kad ga o »instinktu« upućuje § 3. prvog dijela i opet § 3. drugog dijela (str. 173), a oba se paragrafa slažu u nejasnoći. — Temu o predočavanju prostora (186—200) ne će dak razumjeti; a tek je pod kraj knjige u pravom labirintu, kad treba da uči tezu 22. o senzitivnoj percepciji svoga jastva! — Nakon ovih primjedbi suvišno je izricati zaključak.

Zimmermann.

Dr. Čeda Marjanović, prof.: Živa crkva u Rusiji. Knj. 18. i 19. biblioteke savremenih religiozno-moralnih pitanja. Beograd 1926. Štamparija »Sv. Sava« (ćirilicom). Cijena din 25.— 8°, str. 86.

Pisac je ujedno kao urednik »Knjižnice savremenih religiozno-moralnih pitanja« opravdao u predgovoru, šta ga je rukovodilo, da da mjesta i »Živoj crkvi« u izdanjima. Nije to samo ono staro duhovno-crkveno srodstvo između ruskog i srpskog pravoslavlja i ovisnost u razvoju, u knjizi, u riječi, nego važnost problema kao takovog. Po sudu pišćevu imala bi Živa crkva: da utire novu jednu stazu »kojom ima da pođe Crkva, ostavljajući besplodnu borbu oko dogama i teoloških finesa, pa bile one mističnog ili racionalističkoga karaktera i da prenese polje rada na socijologiju.«